

George Popa evocă mari figuri de personalități medicale, precum prof. A. Toma, despre care spune că „A fost un sacrificat al vremii, printre atâtea mari valori, și este pentru mine o bucurie și o datorie morală să-l evoc aici pe acest domn al profesiei, al caracterului și al sufletului” (p. 55). Doctorul Gh. Tudoranu, „eminentul hematolog”, „Era un specialist cunoscut pe plan european prin lucrările sale și de asemenea un om de aleasă cultură și desăvârșit aristocrat al sensibilității și al relației cu colaboratorii. Avea să fie și el sacrificat de o complicitate abuzivă a momentului” (p. 56). Despre dr. Marioara Niculescu ne spune că a fost un unicat, o excepțională cercetătoare prin intuiție, observație și rigoare științifică” (p. 56). Iar despre dr. Ligia Iordăchescu mărturisește că era „personalitate de o rară distincție și de un exemplar profesionalism” (p. 58).

Dintre personalitățile mari ale culturii românești i-au fost pacienți profesorii Gh. Ivănescu și Ștefan Cuciureanu.

Scriitorul vorbește despre debutul său (cu traduceri din Omar Khayyam), despre conferințele susținute în fața unui public ales, cu interdicția de a

mai conferența, despre marile sale iubiri: casa părintească, mama și poezia – „energia demiurgică mutațională de a trăi, a gândi, a înfăptui” (p. 80). A fost un tînăr „Nefiresc de sensibil la nedreptate” (p. 93). În mai multe cărți s-a ocupat de opera lui Eminescu pentru că a intuit „o puternică afinitate față de armonia liricii sale, justetea adevărilor poetico-filozofice, puritatea etică a vieții sale” (p. 96).

Cărțile sale *Semnificațiile spațiului în pictură* și monografia *Rodin* sunt proba unui permanent contact cu arta plastică.

Dintre marii poeți ai lumii, George Popa a tradus în românește poeme scrise de Tagore și robaiatele lui Omar Khayyam, dar și alți creatori de poezie au stat în apropierea sa, între care Hafez și Rilke.

Sunt onorat de faptul că George Popa mă așează printre „marii intelectuali contemporani” (p. 129-130).

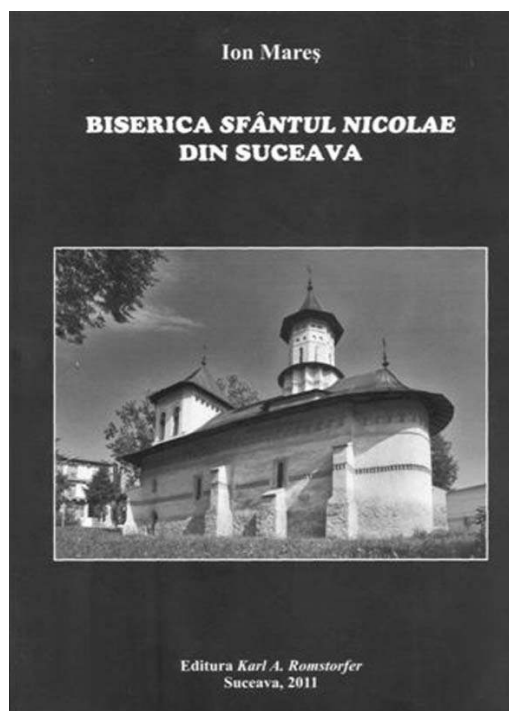
Cartea aceasta semnată de Vasile Diacon constituie punctul de plecare al unei mari monografii despre medicul, poetul, traducătorul și eseistul George Popa.

Gh. GIURCĂ

O NOUĂ MONOGRAFIE DE BISERICĂ

Încă unul dintre monumentele istorice de seamă din vechea Cetate de Scaun a Moldovei dispune de-acum de propria „biografie”. Este vorba despre *Biserica „Sfântul Nicolae” din Suceava* (Editura Karl A. Romstorfer, Suceava, 2011, 260 p.), una dintre cele mai vechi din oraș. Cu experiența-i cunoscută și după o îndelungată muncă de cercetare și documentare, dr. Ion Mareș a adunat informații prețioase în legătură cu această biserică și a elaborat prezenta monografie. După cum precizează în *Cuvînt înainte* Î.P.S. Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, „Lucrarea de față este făcută cu pasiune și cu rigoare științifică pentru istorie, o lucrare a unui participant activ la săpăturile arheologice efectuate pe pămîntul vechii capitale a Moldovei și la cercetarea vieții religioase a orașului Suceava” (p. 3).

Biserica „Sf. Nicolae” face parte din mult mai bogatul (cîndva) patrimoniu de monumente istorice ale orașului. Să amintim în acest sens că în *Descrierea Moldovei* Dimitrie Cantemir spunea că Suceava „număra patruzeci de biserici de piatră și altele felurite de lemn și 16.000 de case”. Însă după mutarea capitalei la Iași, numărul lor a scăzut treptat, fără a fi lăsat vreo urmă. Despre cîteva dintre acestea a scris însuși autorul monografiei de față: Biserica Fetelor, Biserica „Bunavestire”, Biserica „Sf. Teodor”. Au mai fost însă și altele: „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, „Înălțarea



Domnului”, „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, „Sfînta Vineri (Sfînta Paraschiva)”, „Izvorul Maicii Domnului” etc. Dacă luăm în seamă arhitectura ei și faptul că era pictată și

pe exterior (unele urme sunt vizibile și în prezent), înțelegem că Biserica „Sf. Nicolae” era printre cele mai importante din oraș.

Cu toate cercetările întreprinse pînă în prezent, nu s-a putut stabili cu exactitate data construirii Bisericii „Sf. Nicolae” și nu se știe nici cine a fost ctitorul ei, întrucît nu s-a păstrat pisania inițială. Sigur este însă faptul că pe locul respectiv a existat una mai veche. Săpăturile arheologice efectuate în zonă (la unele dintre ele a luat parte însuși autorul monografiei) arată că această zonă a orașului era locuită în sec. al XIV-lea. „Este posibil ca prima biserică să fi fost din această perioadă de timp, însă cu siguranță ea exista în timpul lui Alexandru cel Bun, în primele decenii ale sec. al XV-lea” (p. 11).

Prima mențiune a Bisericii „Sf. Nicolae” datează din anul 1519 pe un *Tetraevanghel* dăruit bisericii de vistiernicul Mateiaș. Și cum timpul lasă în toate urmele trecerii sale, peste un veac, mai exact la 1611, biserica a fost renovată pe cheltuiala vistiernicului Nicoară Prăjescu și a familiei sale, după cum se menționează în pisania așezată deasupra ușii de la intrarea în pronaos. Alte reparații au fost cele din 1768 (deoarece „din împlinirile vremelor s-au răsîpit atît acoperămîntul, cît și din zidul ei și dinăuntru de toate au fost lipsită” – p. 49), 1895, cînd a fost repictată în interior, și 1974-1980.

Un capitol aparte e rezervat în economia monografiei arhitecturii monumentului. Aici cititorul are posibilitatea să afle o amplă descriere a Bisericii „Sf. Nicolae” din acest punct de vedere. Deși construcția se înscrie în stilul răspîndit în Moldova acelei vremi, ea are unele particularități (turnul-clopotniță, de exemplu) care o individualizează și o situează înaintea de Bîrnova și de Barnovschi din acest punct de vedere.

Un alt capitol, la fel de dens, se referă la pictura interioară a bisericii. E vorba de pictura realizată în 1895. Pe rînd autorul face o prezentare foarte concentrată a iconografiei începînd cu pridvorul și continuînd apoi cu pronaosul, naosul și altarul. De mare folos sunt imaginile color reproduse în partea finală a monografiei. Ele au darul de a ilustra valoarea picturii așa cum se păstrează după mai bine de un veac de cînd a fost realizată.

De-a lungul timpului, bisericii i-au fost donate cărți de cult necesare derulării serviciilor religioase. În prezent, aceste cărți cu valoare de patrimoniu se află în depozitul de carte veche de la Mănăstirea Teodorenii. Prima, și cea mai veche, este, după cum am amintit puțin mai sus, un *Tetraevanghel*, manuscris în limba slavonă, dăruit bisericii la 1519. Celelalte sunt: *Penticostar* (1753), *Ohtoih* (unul din 1776 și altul din 1783), *Aduarea Cazaniilor* (1793), *Urmare întru duminica...Paștelui (Slujba Învierii)* – 1814, *Tipicon* (1816) și *Mineii lunii ianuarie* (1830).

În continuare, autorul se referă la icoanele pictate pe lemn care se păstrează aici. După cum rezultă din cele prezentate în monografie, catapeteasma confecționată în urma reparațiilor începute în 1768 (catapeteasmă care aparține școlii moldovenești, încadrîndu-se în stilul baroc moldovenesc) a fost donată, în 1937, Bisericii „Înălțarea Sfintei Cruci” din satul Gura Solcii, com. Grănicești, fiind

înlocuită cu una nouă. Din cea veche, la Suceava s-au păstrat doar cele patru icoane împărătești, pe lemn, cu dimensiuni egale, care au fost integrate în noua catapeteasmă și unde se află și în prezent. Este vorba de icoanele Iisus Hristos – Pantocrator, Maica Domnului cu Pruncul – Odighitria, Sf. Ion Botezătorul și Sf. Ierarh Nicolae (icoană de hram). Din inscripția de pe spatele icoanei Maicii Domnului, aflăm că „Aceste icoane le-a făcut Constantin Pantazi, cupeț din Suceava, în anul 1778, zugrav fiind ierodiaconul Gheorghe”.

Sunt reproduse în continuare cîteva documente vechi referitoare la Biserica „Sf. Nicolae” (de exemplu, cel din data de 7 martie 1768, care face referiri la lucrările de reparare a sfîntului locaș, de unde aflăm că prin eforturile lui și ale credincioșilor, Constantin Pantazi „au acoperit biserica și altele cele trebuincioasă făcînd chear ca cînd ar fi fost nooa” - p. 72), sau la orașul Suceava (despre care N. Iorga spunea că „E unul din cele mai mîndre și sfînte locuri ale neamului nostru” - p. 95) preluate din diverse letopisețe sau impresii de călătorie ale unor călători străini și români.

Ultimul capitol e rezervat preoților slujitori ai Bisericii „Sf. Nicolae”. Lista lor nu este completă, deoarece lipsesc documentele corespunzătoare. Printre cei menționați, se află nume precum S. Fl. Marian, Gh. Mihuță (coautor al lucrării *Monografia satului Lisaura, jud. Suceava* – 1939), Vasile Pop (care „împrumuta cărți și elevilor de la seminar și studenților de la Facultatea de Teologie, mutată pentru o vreme la Suceava” – p. 116), Orest Tarangul (arhipresbiter stavrofor, consilier referent mitropolitan), Severin Brăteanu (autorul textului *Biserica monument istoric „Sf. Nicolae”, Suceava*, o primă schiță monografică a bisericii, text reprodus integral în prezenta lucrare) etc. Lista se încheie cu actualii slujitori ai Bisericii „Sf. Nicolae”: pr. Șerban Mihordea, care păstorește aici din anul 1979, pr. Adrian Iftimiu, din 1990 (pentru o vreme profesor și director al Seminarului Liceal Ortodox „Sf. Mitropolit Dosoftei” din Suceava) și pr. Tiberiu Mihordea, din 1997 (în intervalul 1998-2002 a fost și medic la Căminul de Bătrîni „Sf. Ioan cel Nou” din Suceava). Ca și predecesorii lor, prin harul înnăscut, prin dăruirea cu care își împlinesc menirea de păstori de suflete, ei au creat și întrețin o atmosferă de profundă trăire sufletească din partea enoriașilor în timpul slujbelor religioase, așa încît biserica e plină de fiecare dată.

Monografia *Biserica „Sf. Nicolae” din Suceava* cuprinde în final o bogată parte ilustrativă. Cititorul va descoperi aici imagini vechi, cu valoare de document, ale orașului Suceava și, bineînțeles, ale bisericii foarte puțin sau deloc cunoscute publicului larg (unele provenind din colecții particulare), precum și imagini referitoare la pictura interioară a bisericii sau la descoperirile arheologice din zonă.

În concluzie, se poate aprecia că apariția monografiei *Biserica „Sf. Nicolae” din Suceava* reprezintă un veritabil eveniment în viața culturală locală. Prin ea, dr. Ion Mareș, autor și al lucrării *Biserica „Sf. Gheorghe” (Mirăuți) – prima catedrală mitropolitană a Moldovei* (2009), aduce o contribuție însemnată la cunoașterea unei părți importante a istoriei orașului Suceava.